

Gdańsk, 08. 11. 2019 r.

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Justyny Jessy
pt: „Bezpieczeństwo stosowania diet bezglutenowej oraz bezglutenowej i bezkazeinowej w
kontekście ich jakości u dzieci z autyzmem”
wykonanej w Instytucie Matki i Dziecka w Warszawie
pod kierunkiem promotora dr hab. n. med. Kamila K. Hozyasza
*Zleconą na podstawie uchwały Rady Naukowej Instytutu Matki i Dziecka w Warszawie
pismem z dnia 15.10.2019 r.*

We współczesnym świecie warunki bytowe i rozwój samego człowieka, jako pochodna jego biologicznych dążeń do zachowania długiego życia w dobrym zdrowiu, mają istotne znaczenie cywilizacyjne. Bardzo ważna jest integrująca rola procesów endogennych organizmu, którego homeostaza i homeoreza są określane na drodze determinacji genetycznej i uwarunkowań środowiskowych.

Czynniki środowiskowe, zarówno egzogenne (promieniowanie jonizujące, leki, chemizacja środowiska) jak i endogenne (zaburzenie homeostazy oksydacyjnej) mogą być przyczyną uszkodzeń DNA. Określenie relacji pomiędzy składnikami diety a zmianami w obrębie DNA, to istotny element dla przeciwdziałania takim procesom.

W przedłożonej do oceny rozprawie doktorskiej układ pracy jest typowy, obejmujący swoim zakresem wstęp, charakterystykę obszaru badań, badania własne Autorki (cele, materiał i metody i wyniki) oraz dyskusję, wnioski, podsumowanie polsko- i anglojęzyczne i spis literatury.

We Wstępie mgr Justyna Jessa opisuje definicję i epidemiologię zaburzeń ze spektrum autyzmu (ASD), skupiając się na problemach dotyczących dzieci z ASD, w tym przyczyn dolegliwości z przewodu pokarmowego. Doktorantka umiejętnie omawia wzorce żywieniowe skierowane do dzieci z autyzmem wyjaśniając potrzebę selektywności pokarmów. Opisuje problemy związane z integracją sensoryczną jednocześnie podkreślając, że problemy żywieniowe mogą wynikać z przyczyn medycznych. Tak przedstawiony Wstęp oparty o 160 pozycji literaturowych uważam za bardzo dobre wprowadzenie do dalszej części pracy.

W etiologii zaburzeń spektrum autyzmu coraz częściej uwzględnia się znaczenie nadwrażliwości i reakcji alergicznych na różne składniki pożywienia, pojawia się teza dotycząca nadwrażliwości na gluten i kazeinę.

Recenzowana rozprawa doktorska mgr Justyny Jessy dotyczy oceny bezpieczeństwa wdrażania diet eliminacyjnych u dzieci z autyzmem.

Autorka sprecyzowała cztery hipotezy badawcze dotyczące:

- oceny zmian w spożyciu pokarmów tzw. prozdrowotnych oraz niekorzystnych dla zdrowia w grupach dzieci badanych i w grupie kontrolnej,
- oceny korelacji między zastosowaną dietą a nasileniem/zwiększeniem dolegliwości z przewodu pokarmowego,
- oceny rozwoju somatycznego na podstawie wskaźnika BMI z-score na początku badania i po jego zakończeniu,
- oceny zmian wybranych parametrów morfologii krwi obwodowej oraz stężenia ferrytyny.

Badania prowadziła w Klinice Pediatrii po wcześniejszym uzyskaniu zgody na realizację zaplanowanego projektu badań przez Komisję Bioetyczną przy Instytucie Matki i Dziecka w Warszawie.

W przeprowadzonym badaniu uczestniczyło 88. dzieci (22. dziewczynki i 66. chłopców) zakwalifikowanych z grupy 166 pacjentów w wieku od 2 do 7 lat. Były to dzieci przyjęte do Kliniki Pediatrii Instytutu Matki i Dziecka w Warszawie w latach od 2014 do 2017. Badanie polegało na wdrożeniu diet eliminacyjnych w dwóch grupach dzieci z autyzmem: bezglutenowej (n=25) lub bezglutenowej i bezkazeinowej (n=27) – tzw. grupy badane. Grupą kontrolną były również dzieci z autyzmem (n=37), którym nie włączono diety eliminacyjnej.

Doktorantka szczegółowo opisała kryteria włączenia dzieci do badań oraz narzędzia badawcze:

- kwestionariusz częstość spożycia produktów spożywczych FFQ,
- ankietę dotyczącą dolegliwości ze strony układu pokarmowego,
- badania laboratoryjne krwi,
- pomiary antropometryczne dzieci i rodziców.

Mgr Justyna Jessa stosowała metodę dobrowolnej deklaracji rodziców dotyczącą wprowadzenia diety eliminacyjnej. Ponadto, przeprowadziła wywiad dotyczący wskaźnika BMI rodziców, przyrost masy ciała u matki w ciąży, rodzaj porodu oraz czas karmienia piersią.

W kolejnym rozdziale Wyniki, Autorka w sposób przejrzysty omawia i właściwie interpretuje uzyskane dane pomiarowe w oparciu o szeroko cytowane piśmiennictwo, uwzględniające aktualnie publikowane pozycje literaturowe. Zaprezentowane w rozprawie wyniki badań oparte na współpracy z rodzicami badanych dzieci uświadamiają czytelnikowi jak trudną pracę eksperymentalną wykonała Doktorantka. Odnośnie analizy statystycznej uzyskanych danych pomiarowych, Autorka wykorzystała komputerowe testy statystyczne. Ocena uzyskanych danych charakteryzuje się ostrożnością na etapie interpretacji zaobserwowanych tendencji i związków między porównywanymi zmiennymi. Uzyskane wyniki badań dotyczące zarówno rodziców jak i dzieci przedstawiła w postaci przejrzystych i czytelnych 16. tabel i 10. rycin.

W dyskusji uzyskanych wyników swojej pracy Doktorantka właściwie zestawia je z wynikami badań prowadzonych w Polsce i na świecie.

Dyskusja pracy napisana jest bardzo dobrze. Mgr Justyna Jessa wykazała się bardzo dobrą znajomością zagadnień dotyczących tematyki rozprawy. Dojrzałość badawcza Doktorantki została potwierdzona umiejętnością logicznego prowadzenia dyskusji i łączenia ze sobą różnych wyników badań. Pod względem merytorycznym tę część rozprawy oceniam bardzo wysoko.

Część badawczą pracy kończą cztery wnioski, które stanowią logiczne zamknięcie dyskusji oraz wynikają wprost z uzyskanych wyników badań. Wnioski zostały dobrze opisane, dowodząc bardzo dobrego przygotowania teoretycznego Doktorantki oraz umiejętności samodzielnej pracy naukowej.

Uzyskane wyniki badań mają znaczenie poznawcze i praktyczne. Lektura rozprawy przekonuje, że przed rozpoczęciem badań mgr Justyna Jessa należycie poznała złożoność problematyki której dotyczyły. Znalazło to swoje odbicie w rozdziałach wstępnych rozprawy oraz licznym piśmiennictwie specjalistycznym, obejmującym 186 pozycji.

Recenzowana rozprawa doktorska napisana jest poprawnym językiem, zwraca uwagę staranna edycja i dobra dokumentacja uzyskiwanych wyników.

Doktorantka nie ustrzegła się drobnych potknięć i niezręczności stylistycznych, czy przejęzyczeń w zakresie nazewnictwa jak np.

- str. 23 – w jednym zdaniu dwukrotnie cytowanie poz. literatury 160,
- str. 28- powinno być: grupa z wprowadzoną dietą,
- str. 37- powinno być: średni wiek rodziców zaprezentowano na ryc. 6
- str. 47 Tabela 5 wyników nie prezentuje,
- Tabela 7- podpis M-średnia, a w tabeli przedstawiona Me-mediana, r- wielkość

- efektu-określamy jako współczynnik korelacji r Pearsona, doktorantka opisuje R ,
- określenie zastosowanych testów statystycznych (skrót) pod tabelami,
 - str.66- w ostatnim zdaniu –powinno być nie występuje gluten i kazeina,
 - w spisie literatury – pozycje 5, 37, 40 i inne – nie podano stron.

Na zakończenie mogę stwierdzić, że powyższe uwagi nie mają wpływu na ocenę całokształtu pracy, która odzwierciedla wkład pracy Doktorantki podczas zbierania literatury i opracowania danych badawczych.

Podsumowując stwierdzam, że doktorantka zrealizowała postawiony na wstępie cel, a recenzowana rozprawa doktorska mgr Justyny Jessy spełnia wszelkie kryteria stawiane pracom badawczym na stopień doktora nauk medycznych.

W świetle wyżej przedstawionej, pozytywnej oceny recenzowanej rozprawy doktorskiej, stwierdzam, że zostały spełnione wymogi formalne i merytoryczne stawiane rozprawom doktorskim i na tej podstawie wnoszę do Rady Naukowej Instytutu Matki i Dziecka w Warszawie o dopuszczenie mgr Justyny Jessy do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

